

PROF. VJERA BRKOVIĆ, ČLANICA SRS-A ZA POVIJEST ANALIZIRA

GALAMA OKO KURIKULUMA POVIJESTI NIJE ZBOG BRIGE ZA UČENIKE

Valjalo bi pogledati senzacionalne objave na pojedinim portalima koji donose informacije o sadašnjim udžbenicima povijest za 8. razred, gdje je potpuno neprihvatljivo, četništvo dovedeno u kontekst hrvatskog antifašizma, a autorica tog udžbenika jedna je od najžešćih kritičarki dorade kurikuluma povijesti. Dok drugima traži „dlaku u jajetu“, svojim udžbenikom navodi učenike da krivo interpretiraju zbivanja pod naslovom „Otpor antifašističke Hrvatske“, nemaju sliku partizana nego četničkog vođe Draže Mihailovića. Doista je važan kontekst i treba postaviti pitanje zašto ovolika galama o kurikulumu Povijesti. Honorari, ideologija, monopol u znanosti... Stvarna briga za školstvo i djecu nije

P olazeći od konteksta suvremenog društva, u okviru kojeg dolazi do pojave novih tendencija u odgoju i obrazovanju koje su često pred proturječnim izazovima, ističe se nužnost odgojne uloge škole te se nameće pitanje „kako i na koji način odgajati mlade“. Odgovor na ovo pitanje s naglaskom na odgojnu dimenziju nastave povijesti, nastavnici moraju tražiti u vrijednostima koje su trajne i povezane sa sadržajem predmeta koji poučavaju.

Znati poučavati i prilagoditi se izazovima vremena nije nimalo lagan posao, nužno je trajno usavršavanje i izgradnja. No, ništa se ne događa niti preko koljena, niti preko noći, niti s priručnikom od 500 stranica, niti putem edukacija koje uvjeravaju nastavnike u nekakve „nove teorije“, a zapravo stare su 70 godina. Bloom i Piaget svoje su teorije stvorili 50-ih godina 20. stoljeća. Uvjeravanje da je aktivno učenje nešto novo što nastavnici ne poznaju laži su i obmane koje mogu biti podloga za priču onima koji su možda tek otkrili pedagogiju kao znanost ili pak didaktiku koja svoje postavke ima u 17. stoljeću, od Komenskog pa nadalje. Razbijanje strukture nastavnog sata i tumačenje da se moderna i suvremena nastava ne može ostvariti kao nastava aktivnog učenja i poučavanja u zadanom vremenskom okviru vrlo je opasna. Nastava je interakcijsko događanje; nastavnik – učenik – nastavni sadržaj. Interakcija kao međuodnos, međudjelovanje, znači aktivno učenje u kojem nastavnik potiče, moderira, vodi, a učenik sukreira, stvara novo znanje

i aktivno sudjeluje u nastavnom procesu. Neka mi netko objasni da se to ne može ostvariti ako je sadržaj propisan. Budimo realni: „Većina poučavanja svodi se na primjenu zdravog razuma.“ Metodički metajezik u raspravi o kurikulumu nastave Povijesti preveo se i krivo protumačio iz iskustva stranih kurikuluma. Sve ovo dovodi u pitanje didaktiku kao pedagogijsku znanost i njezinu primjenu u Hrvatskoj. Zar je premalo Blooma, ili netko misli da ga nisu poznavali Poljak, Bognar, Matijević, Jelavić, Pranjić i drugi koji su svima nama dali temelje za rad u nastavi? Na toj smo literaturi učili i radili po njoj.

SUPROTNO ZAKONU O OBRAZOVANJU

I sad je došlo vrijeme velikih suvremenih „edukatora“ koji nas uvjeravaju da ne znamo postaviti odgojno-obrazovni cilj nastave, da ne znamo definirati ishod, ne znamo osmisлити zadatke za učenike i slično te nas jedino oni mogu tome poučiti.

Česte izjave da je tzv. radna skupina Budak/Koren tražila uzore u svjetskim kurikulumima pohvalna je, ali čini se bez usklađenosti s postojećom zakonskom regulativom što je bila obveza. Npr. smanjenje satnice u četvrtom razredu gimnazije (s tri na dva sata), u trećem i četvrtom razredu tendencije da povijest bude izborni predmet (učenik bira od jedan do šest sati), uvođenje strukturiranih radova od petog razreda osnovne škole što je opterećenje učenika i nastavnika i zadiranje u autonomiju nastavnika, pisanje izvješća,

zaključne „(pr)ocjene“ i sl. Sve se ovo kosi s postojećim Zakonom o odgoju i obrazovanju i na njemu utemeljenim Pravilnicima.

Negativna recenzija HAZU-a i upozorenja bavar-skih recenzenata o visoko postavljenim zahtjevima za učenike i nedostacima sadržaja o nacionalizmu i totalitarizmu „stavljaju se pod tepih“. Tvrdi se da je javna rasprava iz prosinca išla u korist njihova prijedloga, a prešućuju se upozorenja o tome da je dio prijedloga negirao zakonske odredbe (primjerice o dopunskoj i dodatnoj nastavi). Tako se rasprava ponovno gura u neprihvatljivu ideološku i politikantsku paradigmu. Osnovna razlika stare i nove skupine jest što mi nemamo monopol nad edukacijama nastavnika, niti pišemo priručnik niti smatramo da je ovo savršen dokument koji se ne treba dirati. Svaka dobronamjerna kritika pomoći će da ovaj dokument bude što bolji. Uvjeti u kojima smo radili na predlošku koji je bio prema metodologiji ERS-a neprihvatljiv, napravili smo najbolje što smo mogli. Prihvatit ćemo sve konstruktivne kritike u javnoj raspravi, jer ovo nije ničiji privatni poslovni projekt nego nacionalni dokument po kojem će se razvijati naše školstvo.

Nedavno su mediji donijeli informaciju s postavljenim pitanjem profesoru Budaku o povezanosti s kanadskim kurikulumom. Analizom kurikuluma Budak/Koren već na prvi pogled može se uočiti da je korišten uzor i model Kurikulum povijesti u kanadskoj provinciji Ontario koji je jedan od najsveobuhvatnijih i

RAZLIKE IZMEĐU STAROGA I NOVOGA KURIKULUMA POVIJESTI

najbolje razrađenih kurikuluma u svijetu, ali fragmentarno i nekonzistentno. Kurikulum Budak/Koren iz nekog se razloga „zaustavio” na konceptima, „prenio” je samo prve četiri stranice (od 46) kanadskoga kurikuluma. Iako se oba kurikuluma temelje na konceptima, njihova razrada je različita. Čudno je kako Budak/Koren kurikulum konceptijski ne trpi propisani sadržaj, za razliku od toga kanadski kurikulum ima ishode vezane za sadržaj podijeljen po tematskim područjima kanadske povijesti (<http://www.edu.gov.on.ca/eng/teachers/curriculum.html>). Pretpostavka je da se našao drugi uzor, možda na Novom Zelandu i Australiji.

NEPRIMJERENO DOBI UČENIKA

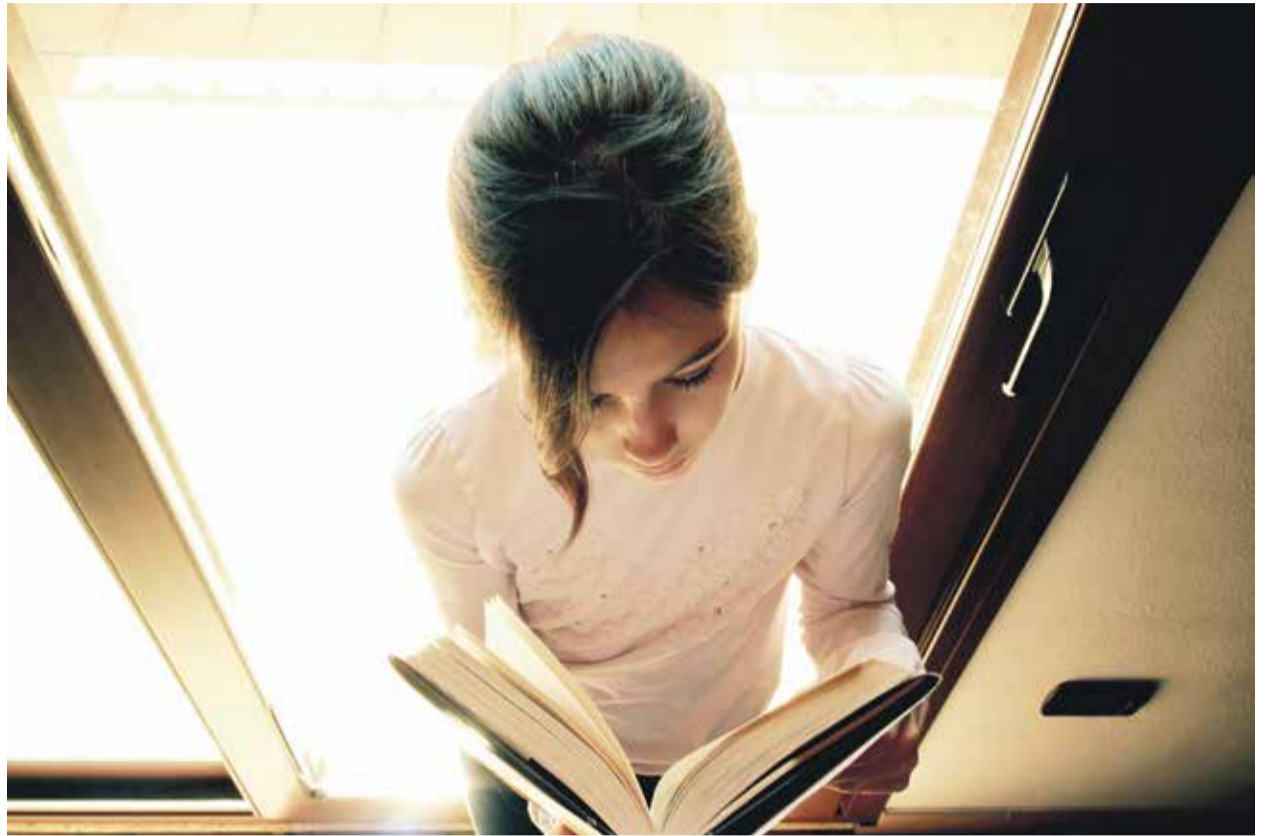
Analizom kurikuluma povijesti za osnovne i srednje škole Budak/Koren u pristupu odstupa od svih drugih objavljenih predmetnih kurikuluma. Uočljiv je nekoherentan sustav učenja povijesti – od kronološkog u osnovnoj školi, opterećenost sadržajem i visoko postavljenim ishodima koji nisu primjereni dobi učenika (pregled + dublja obrada gradiva) prema tematskom poučavanju u gimnazijama (načelo izbornosti, pet od 15 tema, bira nastavnik gdje postoji velika opasnost od zaobilazanja bitnih tema). Glavni dio kurikuluma Budak/Koren čine ishodi razrađeni po konceptima i razredima. Ishodi su općeniti, ne odnose se na pojedine teme, ponavljaju se iz razreda u razred uz minimalne izmjene npr. između 2. i 3. razreda. Ishodi su oslobođeni od sadržaja, a cilj je razvoj vještina. Odgojna dimenzija nastave i pedagoški pristup na ovaj način u potpunosti je ugrožen. Škole su odgojno-obrazovne institucije, a ne laboratoriji za razvoj vještina.

Osnovna je razlika novoga i staroga kurikuluma načelo izbornosti i propisani sadržaj. Uočljivo je „bježanje” od obvezatnog i detaljnijeg sadržaja te ishoda vezanih na sadržaj. Obrazloženje je u e-savjetovanju dala suautorica kurikuluma S. Koren: „...U nastavi povijesti ... detaljnim propisivanjem uvijek jača opasnost od propisivanja ne samo sadržaja, već i obvezujućih tumačenja i službenih verzija povijesti...”?! Autorica zaboravlja da povijesna znanost dolazi do svojih zaključaka, da se oni temelje na metodologiji znanosti. Povijest nije beskrajna igra različitih ravnopravnih interpretacija. Zbog iracionalnog straha od „službene verzije povijesti”, kurikulum je ostao nedorađen i neprovediv, izazivajući polarizaciju kako povjesničara tako i društva. Zato su izbjegnuti i koncepti „povijesnog značaja” (iz kanadskoga kurikuluma) i „etička dimenzija povijesnih interpretacija” (iz projekta Historical thinking).

Nova Radna skupina za Povijest naišla je na poteškoće pri doradi prijedloga dokumenta, jer organizacijske cjeline (koncepti) u inačici Prijedloga koji je bio u e-savjetovanju nisu dopuštale pisanje sadržajnih ishoda u skladu s metodologijom izrečenom u „Koodiniranom metodološkom pristupu...”. Uočili smo da je problem s konceptima golem. Ponajprije o konceptima na kojima bi se trebalo graditi nastavu. Za uvođenje u školsku upotrebu to je opasnost, jer takva kombinacija nije niti izvan Hrvatske provjerena, premda uspjeh na Novom Zelandu, Australiji, Kanadi ne znači uspjeh i u Hrvatskoj. Jedan od osnovnih razloga zašto smo tehničke koncepte (apstrakcije, generalizacije) stavili u pravu funkciju alata koji pomažu razvoju povijesnog mišljenja je dijelom i što se ovako lakše može stvoriti smisleni

Razbijanje strukture nastavnog sata i tumačenje da se moderna i suvremena nastava ne može ostvariti kao nastava aktivnog učenja i poučavanja u zadanom vremenskom okviru vrlo je opasna. Nastava je interakcijsko događanje; nastavnik – učenik – nastavni sadržaj. Interakcija kao međuodnos, međudjelovanje, znači aktivno učenje u kojem nastavnik potiče, moderira, vodi, a učenik sukreira, stvara novo znanje i aktivno sudjeluje u nastavnom procesu

Znati poučavati i prilagoditi se izazovima vremena nije nimalo lagan posao, nužno je trajno usavršavanje i izgradnja. No, ništa se ne događa niti preko koljena, niti preko noći, niti s priručnikom od 500 stranica, niti putem edukacija koje uvjeravaju nastavnike u nekakve „nove teorije”, a zapravo stare su 70 godina. Bloom i Piaget svoje su teorije stvorili pedesetih godina 20. stoljeća

dokument, ali i bolja mogućnost predmetnih korelacija s društveno-humanističkom grupom predmeta. Svi predmeti iz društveno-humanističke grupe za organizacijska područja imaju domene, a samo je povijest imala koncepte. Nova radna skupina za doradu kurikuluma uspjela je ispraviti očite nedostatke verzije Budak/Koren, ubacila je sadržaje, ishode je vezala za sadržaje i usmjerila ih na određene koncepte. Konceptima je dala značenje kakvo imaju i u kanadskom kurikulumu. Stoga je doradjeni kurikulum usporediv sa suvremenim kurikulumima kakav je spomenuti kurikulum u kanadskoj provinciji Ontario.

BEZ RASTEREĆENJA

O rasterećenju u kurikulumu Budak/Koren nema ni govora. U metodičkom priručniku koji upućuje učitelje povijest Rima prolazi se kroz pet nastavnih sati. Takav „pregled” može biti prekrcan činjenicama ili besmislen. Nakon toga „dubinski se obrađuju” teme iz rimske povijesti. Nakon uvoda u očekuju učenici će u travnju govoriti o životu u Rimu uključujući i razvoj kršćanstva, a „dublju obradu” careva proći će u svibnju. Bujanje dakle ostaje, a sadržaji su samo lošije sistematizirani. Zamislimo takve „preglede” u svakoj od četiri teme za ostale razrede. A u gimnaziji je još i gore. Smisljena povijesti

nestaje. Kako god da odaberu teme nikako se ne će ostvariti razumijevanje uzroka i dugog trajanja. Sve to bi trebala prikriti tema Domovinskog rata. Kao da je taj rat shvatljiv bez prethodne povijesti. Bitno je istaknuti da se problem, ako postoji o temama, na temelju javnog savjetovanja hoće i može popraviti, što prethodna radna skupina nije nikome dozvoljavala.

Nepotrebno politiziranje i nametanje ideološke paradigme u komentarima na doradjeni tekst kurikuluma nastavnog predmeta povijest ima samo jednu uistinu „čvrstu” okosnicu, koja se već viralno proširila kao tobožnja paradigma lošeg uratka nove radne skupine, a to je nesporno formuliran ishod u domeni Društvo za 8. razred. Možemo postaviti pitanje koliko je puta stara skupina „peglala” svoj dokument odnosno koliko inačica postoji? Možda bi bilo zgodno usporediti sve inačice i izdvojiti grješke, proturječnosti, nelogičnosti iz toga dokumenta. No, vrlo je česta pojava da se zaboravlja ili izostavlja kontekst – vrlo je važno kako se što prikazuje, u kojem kontekstu i tko prikazuje. Glede toga valjalo bi pogledati senzacionalne objave na pojedinim portalima koji donose informacije o sadašnjim udžbenicima povijest za 8. razred, gdje je potpuno neprihvatljivo, četništvo dovedeno u kontekst hrvatskog antifašizma, a autorica tog udžbenika jedna je od najžešćih kritičarki dorade kurikuluma povijesti. Dok drugima traži „dlaku u jajetu” svojim udžbenikom navodi učenike da krivo interpretiraju zbivanja pod naslovom „Otpor antifašističke Hrvatske”, nemaju sliku partizana nego četničkog vođe Draže Mihailovića. Doista je važan kontekst i treba postaviti pitanje zašto ovolika galama o kurikulumu Povijesti. Honorari, ideologija, monopol u znanosti... Stvarna briga za školstvo i djecu nije.

Nadamo se da ovo objašnjenje jasno pokazuje kako smo niz apstrakcija vratili u realitet te omogućili da se ovaj Prijedlog kao moguće prihvaćeni dokument može puno lakše implementirati u postojeći hrvatski odgojno-obrazovni sustav, jer je ovo doista rasterećeni sadržaj u odnosu na postojeće, ali i na ono što je u prijedlogu kurikuluma Budak/Koren (pogotovo osnovna škola), da će javna rasprava biti konstruktivna bez zlonamjernog pokušaja rušenja, jer ovo nije tržišno natjecanje.

Vera Brković